

PROJEKT

**Uchwała Nr ...../...../2017
Rady Miejskiej w Łomiankach
z dnia ..... 2017 roku**

w sprawie: przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017 - 2020, z uwzględnieniem lat 2021 - 2024”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 tj.) Rada Miejska w Łomiankach uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Gminny program usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2017 - 2020 z uwzględnieniem lat 2021 - 2024.”, w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała nr XL/305/2009 w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2009 – 2011, z uwzględnieniem lat 2012 – 2015.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Łomianek.

§4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Z up. BURMISTRZA ŁOMIANEK

Piotr Rusiecki
ZASTĘPCA BURMISTRZA

RADCA PRAWNY
Lukasz Kiersikowski
Ol - 1446

Uzasadnienie do projektu uchwały w sprawie: uchwalenia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017 - 2020 z uwzględnieniem lat 2021 - 2024”.

Azbest jest minerałem, który był przez wiele lat powszechnie wykorzystywany w wyrobach stosowanych w budownictwie. Wyroby zawierające azbest stanowią zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi.

Z uwagi na skalę problemu Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Przyjął w dniu 19 czerwca 1997 roku rezolucję w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki. W dniu 14 maja 2002 roku, Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęła „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, który nakłada na organy administracji publicznej, w tym również na organy gminy szereg obowiązków, w tym obowiązek opracowania programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na swoim terenie.

Opracowany „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024” określa podstawowe cele i zadania oraz regulacje prawne, aspekty finansowe i ogólne zasady związane z problematyką bezpiecznego usunięcia wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie gminy Łomianki.

NACZELNIK WYDZIAŁU
Ochrony Środowiska

mgr inż. Katarzyna Trzpięła

Program Usuwania Azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Cel i zakres opracowania	3
3. Charakterystyka gminy Łomianki	4
4. Podstawowe informacje dotyczące azbestu	6
4.1. Oddziaływanie na organizm ludzki	7
5. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest	8
6. Identyfikacja i ocena stanu technicznego wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Łomianki	12
7. Informacje o ilości i rodzajach wyrobów zawierających azbest w gminie Łomianki	13
8. Realizacja Programu i przewidywane efekty	15
8.1. Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania	15
8.2. Podjęcie działań w celu pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu	16
8.4. Przeznaczenie środków finansowych w budżecie Gminy na dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przez właścicieli budynków	18
8.5. Monitoring „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki ...”	18
9. Załączniki	18

1. Wprowadzenie.

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024 ” wraz z inwentaryzacją przeprowadzoną w roku 2017, ma na celu fizyczną eliminację wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do roku 2032.

Powstanie Programu wypełnia obowiązek zapisów ustawowych, otwiera drogę do aplikowania o środki na działania związane z demontażem, transportem i utylizacją wyrobów azbestowych. Jego realizacja wpłynie na polepszenie jakości powietrza, a tym samym zwiększy komfort życia w gminie, poprawiając stan środowiska naturalnego.

Podstawą prawną stworzenia i realizacji Programu są:

- Rezolucja Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 czerwca 1997r. – w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki (M.P., Nr 38, poz. 373),
- „Rządowy Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”,
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997r o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz. U. z 2009 roku, Nr 3, poz. 20 z późniejszymi zmianami) wraz z właściwymi przepisami wykonawczymi,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami.

2. Cel i zakres opracowania.

Głównymi celami programu jest:

- oczyszczenie obszaru gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- sukcesywna likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- pomoc mieszkańcom gminy w realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo – azbestowych zgodnie z przepisami prawa.

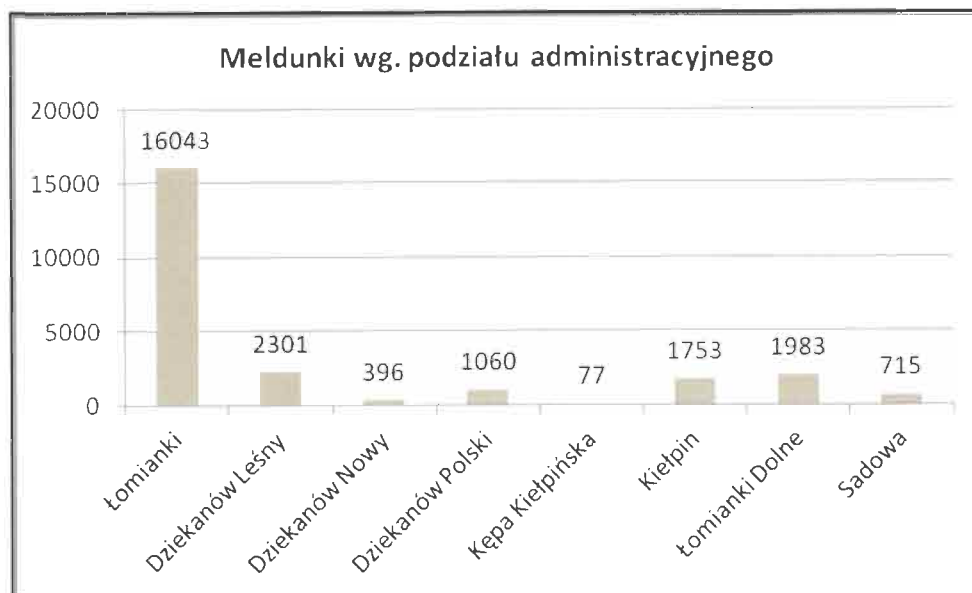
Powyższe cele będą realizowane poprzez następujące zadania:

- opracowanie przez jednostki samorządu terytorialnego planów i programów dotyczących prowadzenia szerokiej działalności edukacyjnej i szkoleniowej dotyczącej tematyki azbestowej,
- działalność informacyjną dotyczącą bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, a także usuwania i oczyszczania terenu gminy z azbestu,
- opracowanie i wdrożenie systemu baz danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest (baza azbestowa).

3. Charakterystyka gminy Łomianki.

Gmina Łomianki położona jest w północno-wschodniej części powiatu warszawskiego zachodniego. Powierzchnia gminy wynosi 38,06 km², zamieszkuje ją 24 328 mieszkańców (rejestr meldunkowy, stan na 31.12.2016). W skład gminy wchodzi: miasto Łomianki oraz wsie Kępa Kiełpińska, Łomianki Dolne, Sadowa, Dziekanów Polski, Dziekanów Leśny, Dziekanów Nowy, Kiełpin.

Ilość osób zameldowanych w poszczególnych częściach gminy przedstawia Rys.1:

Rys 1. Meldunki wg. podziału administracyjnego

Cały obszar gminy znajduje się w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody występują następujące formy ochrony przyrody :

- Kampinoski Park Narodowy,
- Rezerwat Przyrody Jezioro Kiełpińskie,
- Rezerwat Przyrody Ławice Kiełpińskie,
- Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Specjalny Obszar Ochrony Puszcza Kampinoska - PLC140001 – (Natura 2000),
- Kampinoska Dolina Wisły - PLH140029 – (Natura 2000),
- Obszar Specjalnej Ochrony Dolina Środkowej Wisły - PLB140004 – (Natura 2000),
- pomniki przyrody w postaci drzew lub grupy drzew.

Kampinoski Parki Narodowy

Kampinoski Park Narodowy (KPN), utworzony został 16 stycznia 1959 roku rozporządzeniem Rady Ministrów (Dz. U. Nr 17 z 1959 r., poz. 91). Ze względu na wielkość zajmuje drugie miejsce po Biebrzańskim Parku Narodowym i jest jedynym parkiem narodowym w Województwie Mazowieckim. Kampinoski Park Narodowy został zaliczony do obszarów wchodzących w skład sieci Natura 2000.

O wartości przyrodniczej i krajobrazowej Parku decyduje jego lokalizacja - Kampinoski Park Narodowy położony jest na tarasie akumulacyjnym pradoliny Wisły, której obszar kształtują dwie podstawowe odmiany krajobrazów geochemicznych: pasy osadów eolicznych i pasy osadów aluwialnych często zatorfiałych. Te dwa krajobrazy: wydmy i bagien charakteryzują się zasadniczo różnymi warunkami

wodnymi i żyznością, co z kolei wpływa na dużą bioróżnorodność tego terenu. Wydmy kampsoskie są doskonale wykształcone i atrakcyjne krajobrazowo. Ukształtowane są w łuki, parabole, wały, grzędy i zespoły wydymowe w formie mini łańcuchów górskich. W większości zostały one utrwalone roślinnością. Obszar ma duże znaczenie dla zachowania bioróżnorodności w centralnej Polsce. Zidentyfikowano tu 14 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z priorytetowymi lasami łągowymi i ponad 10 gatunków z Załącznika II tej Dyrektywy.

Rezerwat Przyrody Jezioro Kiełpińskie

Rezerwat przyrody Jezioro Kiełpińskie został utworzony w 1988 r. w celu ochrony starorzecza Wisły wraz z charakterystyczną fauną i florą. Obejmuje jezioro oraz przyległe do niego tereny w pasie o szerokości 50 m, zajmując w sumie powierzchnię 20,54 ha.

Jezioro Kiełpińskie powstało w wyniku odcięcia starorzecza od dawnego koryta Wisły. Jest to zbiornik o charakterze dystroficznym. Od obecnego koryta Wisły oddziela go Kępa Kiełpińska. Eutroficzne wody jeziora porastają drobne rośliny wolnożyjące. Najczęściej spotykanym gatunkiem roślin jest tu grązel żółty. Blżej brzegów występują szuwały o szerokości od kilku do kilkudziesięciu metrów z dominującą trzciną pospolitą, wśród której znajduje schronienie liczne ptactwo wodne.

Rezerwat Przyrody Ławice Kiełpińskie

Rezerwat obejmuje obszar wysp, piaszczystych łąk oraz wód płynących Wisły w granicach gmin: Łomianki (327,07 ha), Jabłonna (387,67 ha) oraz dzielnicy Warszawy Białołęka (88,26 ha).

Rezerwat jest miejscem gniazdowania ptactwa wodno-błotnego: kolonie gniazdowe rybitwy białoczelnej, a także miejsca łąkowe mewy śmieszki, mewy pospolitej, rybitwy rzecznej, sieweczki rzecznej, sieweczki obrożnej, brodzca piskliwego, tracza nurogęsia i zimorodka.

Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu

Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu (WOChK) utworzony został rozporządzeniem Wojewody Warszawskiego z dnia 29 sierpnia 1997 r. w sprawie utworzenia obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa (Dz. Urz. Woj. Warszawskiego Nr 43z 1997 r. po. 149 z późn. zm.). Problematykę przedmiotowego obszaru reguluje obecnie rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 42 z 2007 r. poz. 870).

WOChK na terenie gminy Łomianki zajmuje powierzchnię 2 232,0 ha. Jego położenie w gminie Łomianki obejmuje większą część terenów gminy, z wyłączeniem obszarów intensywnej zabudowy (miasta Łomianki, części Kiełpina, części Dziekanowa Leśnego i niewielkiego fragmentu Łomianek Dolnych).

Na terenie gminy znajdują się trzy obszary Natura 2000:

Specjalny Obszar Ochrony PLC140001 Puszcza Kampinoska

Obejmuje teren Kampinoskiego Parku Narodowego, który został omówiony powyżej. Obszar ten stanowi niezwykle cenne środowisko przyrodnicze regionu Mazowsza, będąc jednocześnie Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk (SOO) oraz Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO). Na terenie gminy Łomianki obejmuje obszar 558,2 ha.

Kampinoska Dolina Wisły PLH140029

Obszar obejmuje odcinek doliny Wisły pomiędzy Warszawą a Płockiem. Pod względem fizjograficznym położony jest w obrębie Kotliny Warszawskiej i częściowo w Kotlinie Płockiej. Wisła na tym odcinku płynie swoim naturalnym korytem o charakterze roztokowym z licznymi łąkami i namuliskami. Koryto kształtowane jest dynamicznymi procesami erozyjno-akumulacyjnymi, warunkującymi powstawanie naturalnych fitocenozy leśnych i nieleśnych w swoistym układzie przestrzennym. W dolinie zachowały się

liczne starorzecza tworzące charakterystyczne ciągi otoczone mozaiką zarośli wierzbowych, lasów łągowych oraz ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk. Północna krawędź doliny jest wyraźnie zarysowana i osiąga wysokość względną dochodzącą do ok. 35m. Od strony południowej rozciąga się szeroki taras zalewowy. Obszar obejmuje fragment naturalnej doliny dużej rzeki nizinnej o charakterze roztokowym wraz z charakterystycznym strefowym układem zbiorowisk roślinnych reprezentujących pełne spektrum wilgotnościowe i siedliskowe w obrębie obu tarasów.

Obszar Specjalnej Ochrony PLB140004 Dolina Środkowej Wisły

Ostoja ptasia o randze europejskiej E 46 obejmuje obszar 28061,4 ha. Bardzo ważna ostoja ptaków wodno- błotnych – gniazduje 40-50 gatunków. Występują tu co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Na terenie gminy występuje 6 pomników przyrody w postaci pojedynczych drzew lub grup drzew.

4. Podstawowe informacje dotyczące azbestu.

Azbest, to grupa nieorganicznych, metamorficznych minerałów o strukturze włóknistej, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami różnych metali (magnezu, wapnia, sodu, żelaza). Azbesty podzielono umownie na: azbesty właściwe, wśród których wyróżnia się sześć minerałów azbestowych z grupy serpentynów (chryzotyl) i amfiboli (krokidolit, amozyt, termolit, aktynolit, antofilit), minerały azbestopodobne (attapulgit, sepiolit, talk włóknisty, wollastonit, serpentynit włóknisty, antygoryt włóknisty oraz zeolity włókniste).

Charakterystyczne cechy azbestu to wysoka wytrzymałość mechaniczna, elastyczność, miękkość, sprężystość, możliwość przędzenia, lekkość, odporność na działanie czynników chemicznych i biologicznych, niskie przewodnictwo cieplne i elektryczne, mrozoodporność, a przede wszystkim duża odporność na działanie wysokich temperatur i niepalność. Największe znaczenie gospodarcze ma chryzotyl, krokidolit, amozyt i antofilit.

Chryzotyl jest uwodnionym krzemianem magnezu – włóknistą odmianą serpentynu, o włóknach białych, miękkich, jedwabistych (o długości do 60 mm) i najcieńszych spośród wszystkich znanych włókien naturalnych.

Krokidolit to amfibolowy krzemian sodowo – żelazowy o niebieskim zabarwieniu, dużej sprężystości, dużej wytrzymałości na zrywanie i dobrej odporności na chemikalia.

Amozyt jest krzemianem żelazowo-magnezowym z grupy amfiboli, o włóknach brązowych, wykazujących dobrą odporność na kwasy, alkalia i wodę morską.

Minerałem azbestowym o najmniejszej wytrzymałości mechanicznej, a jednocześnie największej odporności termicznej i chemicznej jest amfibolowy antofilit, czyli zawierający żelazo krzemian magnezowy.

Wyroby zawierające azbest to wyroby, w których zawartość azbestu jest równa lub większa od 0,1%. Biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu, wyroby azbestowe klasyfikowane są następująco:

- klasa I (wyroby miękkie), których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000 kg/m³, zawierające powyżej 20% azbestu;
- klasa II (wyroby twarde), których gęstość objętościowa jest większa niż 1000 kg/m³, zawierające poniżej 20% azbestu

Na świecie (w tym także w Polsce) azbest znany jest i stosowany od początku XX wieku. Jego prawdziwa popularność nastąpiła w latach 70-tych, dwudziestego wieku. Stał się wtedy charakterystycznym elementem krajobrazu polskiej wsi jako materiał pokryciowy zarówno na siedzibach ludzkich, jak i budynkach gospodarczych, wypierając droższą od niego dachówkę.

Eternit – nazwa handlowa, która z czasem stała się nazwą potoczną dla określenia materiałów budowlanych azbestowo-cementowych. Z eternitu wykonywano płyty pokryciowe – elewacyjne i dachowe – oraz rury. Był to materiał ogniotrwały, odporny na wpływy atmosferyczne oraz działanie wody i ścieków, a jednocześnie wytrzymały mechanicznie, nawet w wyrobach o ściankach niewielkiej grubości, przez co był również relatywnie lekki i dość tani.

Poniższa tabela przedstawia zastosowanie wyrobów zawierających azbest w budownictwie:

Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Zastosowanie
płyty azbestowo – cementowe faliste	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pokrycia dachowe ▪ okładziny zewnętrzne ▪ chłodnie kominowe i wentylatorowe
płyty azbestowo – cementowe prasowane płaskie okładzinowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ściany osłonowe i działowe ▪ okładziny zewnętrzne ▪ osłona ścian przewodów windowych, szybów wentylacyjnych i instalacyjnych
płyty azbestowo – cementowe prasowane płaskie typu „karo”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pokrycia dachowe
płyty azbestowo – cementowe autoklawizowane płaskie „acekol” i „kolorys”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ okładziny zewnętrzne ▪ osłony kanałów wentylacyjnych i klimatyzacyjnych ▪ ściany działowe
płyty azbestowo – cementowe konstrukcyjne ognioochronne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ osłony ognioochronne i przeciwpożarowe w budynkach i obiektach przemysłowych ▪ izolacja urządzeń grzewczych
rury azbestowo – cementowe (ciśnieniowe i bezciśnieniowe)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przewody wodociągowe i kanalizacyjne ▪ rynny spustowe zsyków na śmieci ▪ przewody kominowe
otuliny azbestowo – cementowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izolacja urządzeń ciepłowniczych
kształtki budowlane azbestowo – cementowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przewody wentylacyjne ▪ podokienniki ▪ osłony rurociągów ciepłowniczych ▪ osłony kanałów spalinowych i wentylacyjnych
masy azbestowo natryskowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izolacja ognioochronna konstrukcji stalowych i przegród budowlanych ▪ izolacja akustyczna obiektów użyteczności publicznej

4.1. Oddziaływanie na organizm ludzki.

Włókna azbestu trafiają do organizmu głównie drogą oddechową, z wdychanym powietrzem i w niewielkim tylko stopniu przez skórę i z układu pokarmowego. Źródłem narażenia, prócz zanieczyszczonego powietrza, może być woda, do której azbest trafia z gleb zanieczyszczonych azbestem, ze ścieków przemysłowych, atmosfery i rur azbestowo - cementowych. Przypuszcza się, że woda wodociągowa zawiera średnio poniżej 1 wł./cm³. Również artykuły żywnościowe mogą być zanieczyszczone cząstkami azbestu, pochodzącego z wody lub talku wykorzystywanego do polerowania ryżu.

Właściwości chorobotwórcze włókien azbestowych zależą od takich czynników jak rodzaj azbestu, wymiary i kształt włókien, ich stężenie, czas ekspozycji organizmu na ich działanie, a także efektywność

biologicznych mechanizmów oczyszczania układu oddechowego oraz ewentualnego wpływu innych toksyn. Wszystkie rodzaje azbestu są niebezpieczne dla zdrowia.

Za najistotniejszy czynnik aktywności kancerogennej (rakotwórczej) i fibrogennej (powstawanie zbliznowaceń) azbestu uważa się kształt jego włókien – cienki i wydłużony. Największe zagrożenie dla organizmu stanowią włókna respirabilne, czyli takie, które dostają się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych, skąd mogą penetrować tkankę płucną. Krytyczne wymiary włókien respirabilnych azbestu: długość > 5 µm, średnica < 3 µm i stosunek długości do średnicy włókien jak 3:1. Wdychane do płuc włókna są pochłaniane (fagocytowane) przez komórki układu odpornościowego (makrofagi), jednak ze względu na swoją długość nie mieszczą się w komórce, tylko wystają z niej powodując wyciek jej zawartości, wniknie ewentualnych toksyn, a ostatecznie obumarcie komórki. Efektem jest powstawanie zbliznowaceń lub indukcja procesu nowotworowego.

Narażenie na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego (choroby zawodowe):

- pylica azbestowa (azbestoza) zwłóknienie tkanki płucnej, będące nieuleczalną chorobą zawodową występującą u osób narażonych na długotrwałe narażenie na wysokie stężenia pyłu azbestowego prowadzącą do niewydolności oddechowej,
- łagodne zmiany opłucnowe – występują pod postacią zgrubień, blaszek lub blizn będących skutkiem zwłóknienia tkanki płucnej, rak płuca – najczęściej występujący nowotwór złośliwy powodowany przez azbest,
- rak oskrzela, międzybłoniak opłucnej – rzadko występujący nowotwór złośliwy spowodowany długotrwałym narażeniem nawet na nieduże stężenia włókien azbestu, przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli.

Podejrzewa się, że azbest może być również przyczyną takich schorzeń jak nowotwory krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajnika, czy chłoniaki.

5. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

W Polsce azbest najczęściej wykorzystano do produkcji:

- pokryć dachów: eternit i papa dachowa,
- płyt elewacyjnych i balkonowych,
- rur do wykonywania instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych i C.O.,
- przewodów kominowych i zsyków w blokach,
- sprzęgieł i hamulców do wind.

To są jedynie przykłady najliczniej obecnych w budownictwie mieszkaniowym w Polsce wyrobów z azbestem. Należy pamiętać, że azbest był stosowany w około 3000 produktów, dlatego jeżeli tylko zachodzi podejrzenie, że dany wyrób może zawierać azbest, bezpieczniej jest założyć, że tak jest. Azbest stanowi zbyt duże zagrożenie dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego, aby ponosić jakiegokolwiek ryzyko pomyłki.

Wyroby zawierające azbest z chwilą usunięcia z miejsca zabudowania stają się odpadami zakwalifikowanymi do niebezpiecznych. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 9 grudnia 2014 roku w sprawie katalogu odpadów, w załączniku do rozporządzenia klasyfikuje sześć rodzajów odpadów zawierających azbest - wszystkie zaliczono do odpadów niebezpiecznych:

podgrupa 0607: odpady z produkcji chloru i chlorowców

060701* odpady azbestowe z elektrolizy

podgrupa 0613: odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych

061304* odpady z przetwarzania azbestu

podgrupa 1013: odpady z produkcji spoiw mineralnych oraz z wytworzonych z nich wyrobów

101309* odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych

podgrupa 1011: odpady z hutnictwa szkła

101181* odpady zawierające azbest

podgrupa 1501: odpady opakowaniowe

150111* opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi

podgrupa 1602: odpady w urządzeniach elektrycznych i elektronicznych

160212* zużyte urządzenia zawierające wolny azbest

160111* okładziny hamulcowe zawierające azbest

podgrupa 1706 : materiały izolacyjne

170601* materiały izolacyjne zawierające azbest

170605* materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” do zadań wójtów i burmistrzów należy:

- gromadzenie informacji o ilościach rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie ich do Marszałka Województwa z wykorzystaniem narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.gov.pl;
- nadzór nad prawidłowością realizacji zadań i sposobami postępowania z odpadami zawierającymi azbest;
- przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024”;
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z Marszałkiem Województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024”;
- współpraca z organami kontrolnymi.

Użytkowanie wyrobów zawierających azbest dopuszczone jest do dnia 31 grudnia 2032 r., przy czym uwzględniony musi być okres upływu gwarancji producenta oraz pozytywna ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania tych wyrobów.

Właściciele, użytkownicy wieczyści i zarządcy budynków mają obowiązek zinwentaryzowania i dokonywania kontroli stanu wyrobów zawierających azbest i oceny możliwości ich dalszego bezpiecznego użytkowania.

Ocena taka może kwalifikować dany wyrób do jego usunięcia i zastąpienia bezpiecznym zamiennikiem (sztuczne włókna mineralne) lub jego zabezpieczenia, poprzez szczelną zabudowę lub pokrycie azbestu szczelną powłoką.

Do sfinansowania wymienionych działań zobowiązany jest właściciel obiektu. Jeden egzemplarz sporządzonej oceny należy przekazać właściwemu organowi nadzoru budowlanego. Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości zobowiązany jest również zgłaszać prace polegające na zabezpieczeniu lub usuwaniu azbestu do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej. Jednocześnie zobowiązany jest on informować ekipy remontowe, instalacyjne o miejscach występowania azbestu w budynku. Wśród zawodów zagrożonych azbestem wymienia się hydraulików, elektryków, posadzkarzy, mechaników samochodowych, konserwatorów i dozorców budynków, dekarzy, personel sprzątający oraz pracowników demontujących elementy mogące zawierać azbest.

Prace związane z usuwaniem, transportem i składowaniem wyrobów zawierających azbest powinny:

- wykonywać wyspecjalizowane firmy, które znaleźć można na stronie www.bazaazbestowa.pl,
- być wykonywane przez przeszkolony personel, wyposażony w odpowiednie środki ochrony indywidualnej (maski filtrujące powietrze, kombinezony i rękawice ochronne, ochronniki na obuwie),
- strefa prac powinna zostać ogrodzona i oznaczona tablicami ostrzegawczymi – **UWAGA! ZAGROŻENIE AZBESTEM!**, należy unikać powstawania pyłu azbestowego- wszelkie mechaniczne oddziaływanie na materiały zawierające azbest stwarza ryzyko emisji włókien; (nie wolno łamać i kruszyć wyrobów azbestowych, należy zwilżać usuwane elementy, zamiatać „na mokro”, nie powinno się stosować szlifierek, wiertarek, dmuchaw, sprężonego powietrza),
- pojemniki na odpady zawierające azbest oznacza się literą „a” oraz ustalonym napisem ostrzegawczym, na opakowania, w których gromadzi się i transportuje odpady azbestowe, zaleca się folię polietylenową grubości 0,2 mm, przy czym opakowanie nie powinno być obciążane powyżej 30 kg,
- odpady zawierające azbest (w tym wspomniana odzież robocza) składowane muszą być wyłącznie na wyznaczonych składowiskach, wykaz składowisk znaleźć można na stronie bazaazbestowa.gov.pl,
- w trakcie wykonywania prac nie wolno palić papierosów i spożywać posiłków, ani napojów,
- po zakończeniu prac należy obficie splotkać całe ciało wodą.

Obowiązki właścicieli i zarządzających obiektami i instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest są określone w rozporządzeniach:

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. 2005 r. , poz. 1824),
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r. , poz. 649).

Na podstawie ww. przepisów stworzono uproszczone procedury postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi i środowiska naturalnego:

Procedura 1

Obowiązki właścicieli i zarządców w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

- wykonanie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest,
- sporządzenie informacji dla Burmistrza,
- oznakowanie miejsc, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie oceny stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania wyrobów,
- opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń z azbestem,
- opracowanie instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczeń z azbestem,
- zaznaczenie na planie sytuacyjnym miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2

Obowiązki właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

- podjęcie decyzji o konieczności usunięcia wyrobów zawierających azbest,
- identyfikacja azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez laboratorium,
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno- budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego na 30 dni przed rozpoczęciem prac zamiaru usuwania wyrobów zawierających azbest w celu uzyskania pozwolenia na budowę wraz z określonymi warunkami,
- dokonanie wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy - określenie obowiązków stron,
- poinformowanie mieszkańców lub użytkowników obiektu o planowanym usuwaniu materiałów niebezpiecznych i sposobach zabezpieczenia,
- uzyskanie od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po usunięciu azbestu,
- umowę z wykonawcą i świadectwo czystości powietrza przechowywać przez okres 5 lat.

Procedura 3

Obowiązki postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

- zawarcie umowy na wykonanie usuwania wyrobów z azbestem wraz z oczyszczeniem miejsca prowadzonych prac, z firmą posiadającą stosowne uprawnienia.

Procedura dla wykonawcy po zawarciu umowy:

- przyjęcie zlecenia na wykonanie prac usuwania wyrobów z azbestem,
- określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac,
- przygotowanie dokumentów ewidencji odpadów,
- opracowanie planu prac (w tym plan bhp),
- przygotowanie rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu,
- przeszkolenie pracowników na terenie prowadzonych prac,
- skompletowanie środków ochrony bezpośredniej pracowników(bhp),
- przygotowanie miejsca i wskazanie tymczasowego sposobu magazynowania odpadów,
- skompletowanie wyposażenia technicznego,
- organizacja zaplecza (socjalnego i bhp),
- zawarcie umowy z laboratorium na prowadzenie monitoringu powietrza,
- zawarcie umowy z zarządzającym składowiskiem na przyjęcie odpadów z azbestem.

Procedura 4

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji. Procedura obowiązująca wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

- zabezpieczenie obiektu i terenu prac,
- izolowanie miejsca pracy,
- demontaż - wytwarzanie odpadów zawierających azbest,
- pakowanie odpadów,
- oznakowanie odpadów,
- wystawienie dokumentów ewidencyjnych odpadów (karta przekazania odpadu),
- przygotowanie odpadów do załadunku ,
- oczyszczenie terenu robót z pozostałości azbestu.

Procedura 5

Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

- uzyskanie od starosty zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest,
- odbiór odpadów z azbestem od posiadacza z demontażu (karta przekazania odpadu),
- sprawdzenie prawidłowości i szczelności opakowania ,
- przygotowanie pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych:
  - oczyszczenie skrzyni pojazdu , wyłożenie folią, oznakowanie ADR,
  - przygotowanie dokumentów pojazdu: dowód rejestracyjny, świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych, zaświadczenie ADR przeszkolenia kierowców przewożących materiały niebezpieczne,
- załadunek odpadów w pakietach foliowych i zabezpieczenie przed przesuwaniem,
- transport odpadów na składowisko azbestu (karta przekazania odpadu).

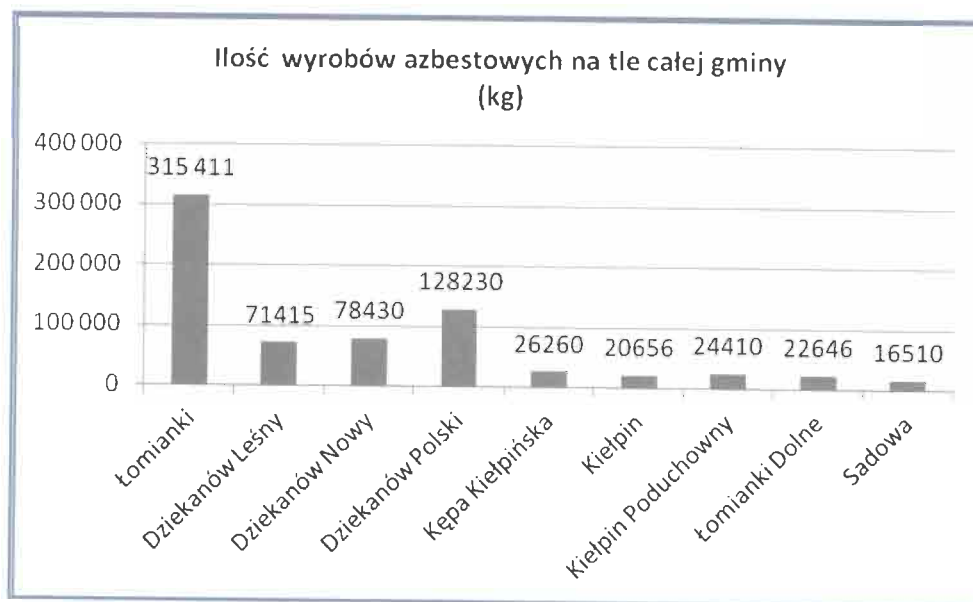
6. Identyfikacja i ocena stanu technicznego wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Łomianki.

Na terenie gminy Łomianki przeprowadzono dla potrzeb niniejszego Programu inwentaryzację azbestu celem uzyskania rzeczywistej informacji na temat ilości miejsc występowania, rodzaju i stanu wyrobów zawierających azbest. Inwentaryzacja opierała się na spisie z natury (m-ce IV-V 2017 r.), uzupełnionym ankietami złożonymi przez mieszkańców.

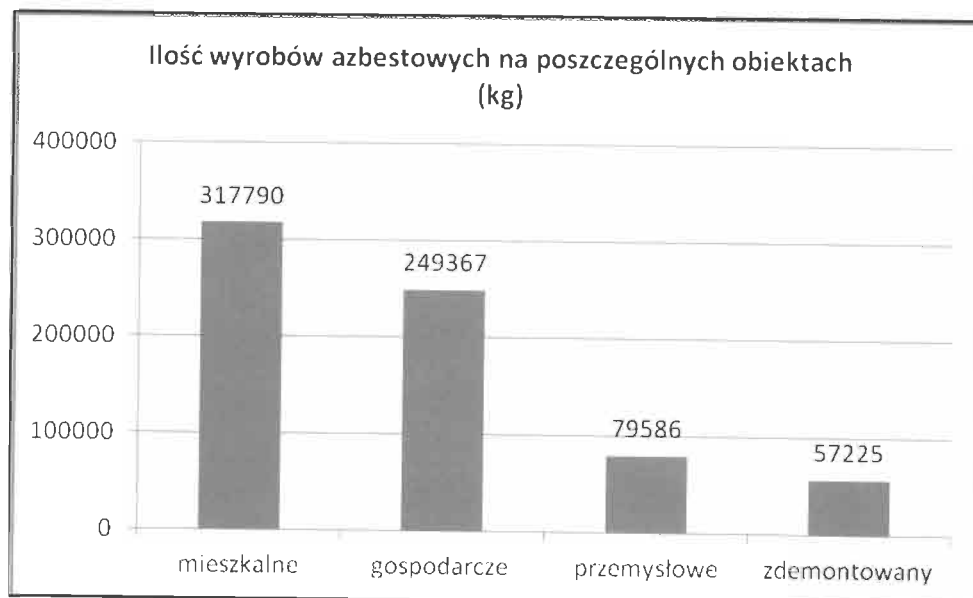
Ww. działania ujawniły obecność azbestu na terenie 321 posesji – na 410 obiektach budowlanych. Ogółem zinwentaryzowano 703 968 kg (46 929 m²) wyrobów zawierających azbest. Szczegółowe dane z prac inwentaryzacyjnych zostały przedstawione w dołączonym do Programu Usuwania Azbestu pliku Microsoft Excel, a dla potrzeb niniejszego opracowania część z nich została przedstawiona w formie graficznej i tabelarycznej.

7. Informacje o ilości i rodzajach wyrobów zawierających azbest w gminie Łomianki.

Rys.2

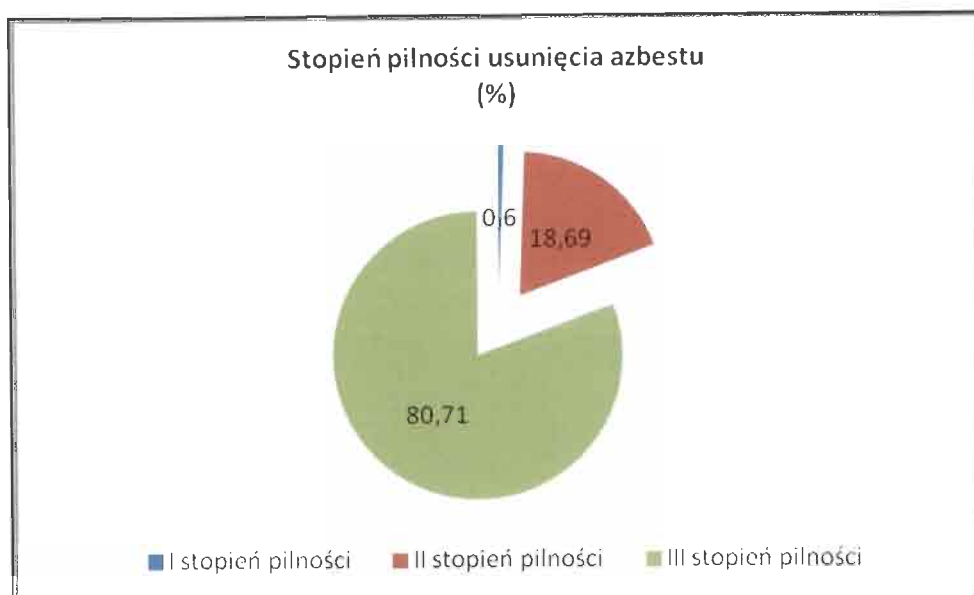

Rys.3

Rys.4

Klasa III – wyroby zawierające azbest w bardzo dobrym i dobrym stanie technicznym, bez widocznych uszkodzeń mechanicznych, pęknięć i ubytków, z mocną strukturą włókien, często pokryte powłoką farby zewnętrznej, wyroby nowe (do 15 lat użytkowania), nie stwarzające zagrożenia narażenia na pył azbestowy, przydatne do dalszego użytkowania przez okres dłuższy niż 5 lat.

[III stopień pilności – ponowna ocena stanu możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie do pięciu lat]

Klasa II – wyroby zawierające azbest w dostatecznym stanie technicznym, jednakże z widocznymi uszkodzeniami mechanicznymi (do 5% powierzchni), z lekkimi pęknięciami, często omszone, bez ubytków lub z niewielkimi ubytkami, bez powłoki farby zewnętrznej lub z niewystarczającą powłoką farby, możliwość użytkowania do 5 lat.

[II stopień pilności – ponowna ocena stanu możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie jednego roku]

Klasa I – wyroby zawierające azbest w niedostatecznym stanie technicznym, ze znacznymi ubytkami, widocznymi pęknięciami oraz rozluźnioną strukturą włókien, stwarzające realne zagrożenie narażenia na pył azbestowy, ze wskazaniem do możliwie szybkiego usunięcia.

[I stopień pilności – wyroby należy możliwie najszybciej usunąć]

Średni koszt usunięcia 1m² płyty cementowo-azbestowej wynosi ok. 15 zł netto. Na kwotę tę składa się: cena demontażu, zapakowanie płyt, transport, utylizacja na składowisku. Średni koszt usunięcia 1 m² zdemontowanych płyt wynosi ok. 8 zł netto. Na kwotę tę składa się; transport, utylizacja na składowisku. Przy utylizacji dużych ilości azbestu cena zazwyczaj podlega negocjacom. Cena demontażu uzależniona jest również od wysokości budynku.

Przybliżony łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych w gminie Łomianki wynosi zatem:

Rodzaj wyrobu	Ilość m ²	Jednostkowa cena usunięcia zł/m ²	Suma zł netto
Ilość wyrobów azbestowych do demontażu i utylizacji	43 654	15	654 810
Ilość wyrobów azbestowych zdemontowanych i przeznaczonych do utylizacji	3 275	8	26 200
		Koszt całkowity ok.	681 010

8. Realizacja Programu i przewidywane efekty.

Realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki na lata 2017-2020 z uwzględnieniem lat 2021-2024” będzie procesem długofalowym i ograniczonym możliwościami finansowymi zarówno mieszkańców jak i samorządu.

W programie przyjęto następujące założenia:

- za kompleksową realizację programu odpowiedzialny jest Burmistrz Łomianek,
- Rada Miejska jest odpowiedzialna za opracowanie regulaminu dofinansowania na realizację przedsięwzięć związanych z usuwaniem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest,
- uczestnikami programu jest Gmina Łomianki oraz jej mieszkańcy,
- informacja o programie i jego realizacji jest ogólnodostępna.

Całkowite usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Łomianki przewiduje się do roku 2032.

8.1. Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania.

System edukacji realizowany będzie min. poprzez umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Miejskiego artykułów zawierających:

- akty prawne dotyczące azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- informacje o zagrożeniu, jakie niesie ze sobą azbest,
- bieżące informacje o działaniach Gminy Łomianki podjętych w celu zlikwidowania azbestu,
- wzory wniosków o przyznanie dofinansowania na realizację przedsięwzięć związanych z usuwaniem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest,
- aktualny wykaz firm posiadających zezwolenie na demontaż wyrobów zawierających azbest i transport odpadów,
- wzór ankiety informacyjnej w sprawie wyrobów zawierających azbest.

8.2. Podjęcie działań w celu pozyskania funduszy ze środków zewnętrznych na realizację Programu.

Gmina Łomianki może aplikować o fundusze zewnętrzne z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na usuwanie, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest.

Środki te powstają z opłat za korzystanie ze środowiska wnoszonych zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska i stanowią dochód Narodowego, Wojewódzkich, Powiatowych i Gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W ramach funduszu możliwe jest wydatkowanie środków na pokrycie kosztów realizacji przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu z terytorium Polski.

Ww. fundusz jest w chwili obecnej jedyną bezpośrednią opcją finansową, dla wsparcia realizacji zadania usuwania ze środowiska wyrobów zawierających azbest.

WFOŚiGW w Warszawie na podstawie umowy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) realizuje na terenie województwa mazowieckiego Program Priorytetowy p.t.: „SYSTEM - Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej, realizowanych przez WFOŚiGW. Część 1) Usuwanie wyrobów zawierających azbest”. Treść PROGRAMU PRIORYTETOWEGO symbol 2017-OZ-14 „Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu na terenie województwa mazowieckiego” realizowanego przez WFOŚiGW w Warszawie zamieszczona jest na stronie internetowej Funduszu.

Beneficjentami programu mogą zostać:

- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki podległe,
- pozostałe osoby prawne,
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Osoby prawne oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą składają wnioski indywidualnie o przyznanie dofinansowania. Osoby fizyczne (w tym wspólnoty mieszkaniowe) nie prowadzące działalności gospodarczej składają wnioski o dofinansowanie za pośrednictwem gminy. Jednocześnie dopuszczana jest możliwość złożenia przez gminę jednego wniosku obejmującego zarówno obiekty stanowiące własność osób fizycznych jak i obiekty będące własnością gminy.

Warunki dofinansowania i koszty kwalifikowane dla działań o charakterze inwestycyjnym:

- w formie pożyczki wynosi do 100 % kosztów kwalifikowanych,
- w formie dotacji wynosi do 85% kosztów kwalifikowanych - dotyczy JST oraz związków celowych JST.

Do kosztów kwalifikowanych zalicza się te poniesione na:

- demontaż, zbieranie, załadunek oraz przygotowanie do transportu i transport,
- przekazania wyrobów zawierających azbest do unieszkodliwienia metodami dopuszczonymi do stosowania w Polsce (składowanie).

Inne opcje pozyskania środków finansowych bezpośrednio związanych z usuwaniem z terenu gminy wyrobów zawierających azbest:

- fundusze krajowe – Fundusz Krajowy, EKOFUNDUSZ,
- banki, np. Bank Ochrony Środowiska,
- programy unijne.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ (NFOŚiGW)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej został utworzony w 1989r. i od razu stał się największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Zakres działań NFOŚiGW obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym i ponadregionalnym.

Środki, którymi dysponuje NFOŚiGW pochodzą głównie z opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. Przychodami funduszu są także wpływy z opłat produktowych, oraz z opłat i kar pieniężnych nakładanych na podstawie przepisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze.

Dodatkowo dochodami NFOŚiGW mogą być środki z tytułu:

- odsetek od udzielanych kredytów,
- udziałów w spółkach,
- emisji obligacji,
- zaciągania kredytów,
- zysków ze sprzedaży i posiadania papierów wartościowych, oprocentowania lokat i rachunków bankowych,
- wpłat z innych funduszy,
- wpływów z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dobrowolnych darowizn, zapisów i wpłat dokonywanych przez osoby fizyczne i prawne,
- innych dochodów określonych przez Radę Ministrów.

NFOŚiGW dysponuje i administruje również środkami zagranicznymi przeznaczonymi na ochronę środowiska. Rokrocznie przygotowywane są i zatwierdzane przez Radę Nadzorczą zasady form i sposobów finansowania zadań proekologicznych. Ustalane są kryteria wyboru przedsięwzięć, określana jest lista programów priorytetowych, zasady udzielania dotacji oraz udzielania i umarzania pożyczek.

FUNDACJA EKOFUNDUSZ

Podstawowym źródłem przychodów EkoFunduszu są wpływy z ekokonwersji polskiego długu, wynikające z umów Polski ze Stanami Zjednoczonymi, Francją, Szwajcarią, Włochami i Norwegią.

W 1991r. Klub Paryski zrzeszający państwa będące wierzycielami Polski podjął decyzję o redukcji polskiego długu o 50 % - pod warunkiem spłaty reszty zobowiązań do 2010 r., oraz dodatkową redukcję długu o kolejne 10% z przeznaczeniem go na przedsięwzięcia w ochronie środowiska. Odpowiednie kwoty z tego tytułu zagwarantowane są corocznie w ustawie budżetowej i regularnie wpłacane na konto EkoFunduszu z budżetu państwa jako zobowiązanie Polski wobec krajów donatorów.

Zgodnie z zapisami w statucie środki EkoFunduszu mogą być przeznaczone w szczególności na racjonalizację gospodarki odpadami.

W zakresie gospodarki odpadami szczegółowo wyróżnia się:

- organizację kompleksowych systemów zbiórki, recyklingu i zagospodarowania odpadów komunalnych obsługujących 50 - 250 tys. mieszkańców,
- unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych,
- budowę instalacji do recyklingu odpadów komunalnych i niebezpiecznych.

Dofinansowanie ze środków EkoFunduszu uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji bezpośrednio związanych z ochroną środowiska, a w dziedzinie ochrony przyrody również projekty nie inwestycyjne. Środki EkoFunduszu mają charakter bezzwrotnej pomocy zagranicznej.

EkoFundusz nie dofinansowuje projektów dotyczących prowadzenia badań naukowych, akcji monitoringowych, konferencji i sympozjów oraz innych form działalności edukacyjnej. Wyjątkami od tej reguły są zadania edukacyjne i szkoleniowe stanowiące integralną część projektów innowacyjnych oraz projektów w dziedzinie ochrony przyrody.

Mieszkańcy chcący zrealizować wymianę pokrycia dachowego we własnym zakresie mogą skorzystać z oferty Banku Ochrony Środowiska, który oferuje preferencyjne kredyty i dysponuje ofertą dla osób fizycznych.

8.4. Przeznaczenie środków finansowych w budżecie Gminy na dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przez właścicieli budynków.

Zasady i wysokość dofinansowania zatwierdzać będzie Rada Miejska w Łomiankach, przeznaczając w budżecie Gminy stosowne środki na ten cel. Możliwe jest dofinansowanie do 100% kosztów związanych z demontażem i usunięciem wyrobów zawierających azbest.

8.5. Monitoring „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Łomianki ...”.

Elementem zarządzania „Programem” jest jego systematyczne monitorowanie. W ramach działań monitoringowych określone zostaną zmiany ilości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Łomianki w kolejnych latach tj.;

- ilość zutylizowanych w danym roku odpadów zawierających azbest,
- ilość wyrobów zawierających azbest pozostałych do likwidacji.

Monitorowaniem realizacji „Programu” będzie na bieżąco aktualizowana baza azbestowa.

9. Załączniki.

Inwentaryzacja w formie xls.	– załącznik 1
Wykaz aktów prawnych dot. azbestu obowiązujących w Polsce	– załącznik 2
Piktogram oznakowania miejsca zawierającego azbest	– załącznik 3
Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	– załącznik 4
Informacja o wyrobach zawierających azbest	– załącznik 5

Załącznik 2

Wykaz aktów prawnych dot. azbestu
obowiązujących w Polsce

I. Ustawy:

1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2017 r. , poz. 1332 t. j. ze zm.).

Zgodnie z art. 30 ust. 7 w/w ustawy w przypadku występowania azbestu właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 w/w artykułu, jeśli ich realizacja m.in. może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa ludzi, pogorszenie stanu środowiska bądź pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych.

2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest

(Dz. U. 2004 r. , nr 3 poz. 20 t. j. ze zm.).

Ustawa zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Do wyjątków należy azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Ustawa reguluje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

3. Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach

(Dz. U. 2015 r. , poz. 1203 t. j. ze zm.).

Ustawa reguluje problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych oraz określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko.

4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2016 r. , poz. 1987 t. j. ze zm.).

Ustawa określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi zapobiegające i zmniejszające negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi wynikający z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz ograniczające ogólne skutki użytkowania zasobów i poprawiające efektywność takiego użytkowania. Ustawa określa obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym m.in. odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje postępowanie w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania, w tym składowania odpadów, a także wymagania techniczne i organizacyjne dotyczące składowisk odpadów. Ustawa określa m.in. zakres planów gospodarki odpadami, sposób ich opiniowania i sposób monitorowania, zasadę spójności planu z planem wyższego szczebla oraz określa rodzaj odpadów, które powinny być ujęte na każdym szczeblu ich opracowania.

5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

(Dz. U. 2017 r. , poz. 519 t. j. ze zm.).

Zgodnie z art. 1 ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa reguluje m.in. opracowanie programów ochrony środowiska, prowadzenie państwowego monitoringu środowiska, postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko, ochronę powietrza przed zanieczyszczeniem i sposób postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, ochronę powierzchni ziemi, formy przeciwdziałania zanieczyszczeniom w tym: konieczność oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje, konieczność dokumentowania informacji dotyczącej m.in. występowania azbestu.

6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych

(Dz. U. 2016 r. , poz. 1834 t. j. ze zm.).

Ustawa reguluje zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przewóz materiałów niebezpiecznych w kraju określają przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych. Wymagane są świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów oraz szkolenie kierowcy pojazdów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

II Rozporządzenia

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów

(Dz. U. 2014 r. , poz. 1923 t. j.).

Klasyfikuje odpady w zależności od źródła ich powstawania.

2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 r. , poz. 1450 t. j.).

Zgodnie z ostatnią zmianą informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest są bezpośrednio wprowadzane przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta do bazy azbestowej, administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, dostępnej na stronie internetowej bazaazbestowa.gov.pl.

3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2014 r. , poz. 1169).

4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. 2013 r. , poz. 523).

5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. z 2014 r. , poz. 1973).

6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2013 r. , poz. 25).

7. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2010 r. , poz. 1089).
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 r. , poz.31).
9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. 2005 r. , poz. 1603).
10. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. 1996 r. , poz. 231).
11. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2017 r. , poz. 1348).
12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. 2005 r. , poz. 1824 t. j.).
13. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. 2002 r. , poz. 953, ze zm.).
14. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz. U. 2017 r. , poz. 695 t. j. ze zm.).

Załącznik 3

Piktogram oznakowania miejsca zawierającego azbest

Oznakowanie wzorowane jest na postanowieniu UE – załącznik II do Dyrektywy 83/478/EWG.

Wszystkie wyroby zawierające azbest oraz odpady lub miejsca ich występowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem, powinno posiadać wymiary co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- b) oznakowanie powinno się składać z dwóch części: części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle, części dolnej ($h_2 = 60\% H$), zawierającej standardowy napis w białym i/lub czarnym kolorze na czerwonym tle i powinien być wyraźnie czytelny,
- c) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit-azbest niebieski”.

Załącznik 4

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Adres miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/objektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	

24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

oceniający

Właściciel/Zarządca

(nazwisko i imię) (podpis)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena".

Załącznik 5

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

(na podstawie załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest /Dz. U. z 2011r. Nr 8, poz. 31/).

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾: .....
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾: .....
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾: .....
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾: .....
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾: .....
8. Stopień pilności⁷⁾: .....
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
  - a) nazwa i numer dokumentu: .....
  - b) data ostatniej aktualizacji: .....
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów: .....
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:
.....

.....
(podpis)

Data .....

Objaśnienia:

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1% lub więcej azbestu.
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,

- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
  - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010r. Nr 162, poz. 1089)
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.